

Mirosław Pawlak

Zakład Filologii Angielskiej, UAM Kalisz
Instytut Neofilologii, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
w Koninie

Wprowadzenie

Niniejszy tom poświęcony jest niezwykle istotnemu zagadnieniu w dydaktyce języków obcych, jakim jest autonomia, rozumiana nie tylko jako zdolność i chęć uczniów do przejścia choćby części odpowiedzialności za własną naukę, ale również jako gotowość nauczycieli do wyjścia poza ramy instytucjonalne i stworzenia warunków, w których postawy i zachowania o charakterze autonomicznym mogą być rozwijane. Książka stanowi zbiór artykułów opartych na wybranych referatach wygłoszonych podczas konferencji pod hasłem *Autonomia ucznia w nauczaniu języków obcych – co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy*, zorganizowanej w maju 2007 roku przez Instytut Neofilologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie oraz Zakład Filologii Angielskiej Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego UAM w Kaliszu. Można ją również uznać za kontynuację rozważań nad autonomią zawartych w publikacji z 2004 roku, zatytułowanej *Autonomia w nauce języka obcego* i będącej pokłosiem pierwszej konferencji poświęconej tej właśnie tematyce.

Ze względu na wyraźny dysonans pomiędzy zaleceniami dydaktyków oraz czynników kształtujących politykę językową a codzienną praktyką nauczycielską, kluczowym zadaniem było w tamtym czasie poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, czy i w jakim zakresie możliwe jest rozwijanie autonomii ucznia na różnych poziomach kształcenia w polskim kontekście edukacyjnym, jak również próba ewaluacji technik i strategii, które służyć mogą osiągnięciu tego celu. Mimo upływu czterech lat, kwestie te nie tylko się nie zdezaktualizowały, ale są obecnie jeszcze bardziej istotne, tak ze względu na ciągle rosnącą wagę znajomości języków obcych, nacisk, jaki programy nauczania i podręczniki kładą na rozwijanie samodzielności uczących się, jak również pojawienie się zupełnie nowych instrumentów mogących służyć rozwijaniu autonomii, a w szczególności polskich wersji *Europejskiego portfolio językowego* dla różnych grup wiekowych. Nie mniej ważne jest to, że stoją przed nami bardzo podobne dylematy, trudności i wyzwania, a to dlatego,

że powszechne przekonanie o konieczności rozwijania samodzielności uczących się w przyswajaniu języka obcego często ma niewiele wspólnego z naszą rzeczywistością edukacyjną, a dostępne narzędzia, które mogłyby się przyczynić do osiągnięcia tego celu są w niewystarczającym stopniu rozpowszechnione i wykorzystywane. Wszystko to pokazuje jak potrzebne było zorganizowanie kolejnej konferencji poświęconej idei autonomii i opracowanie publikacji, podejmującej próbę diagnozy istniejącej sytuacji i wyznaczenia celów na najbliższą przyszłość. Przygotowana monografia w dużej mierze realizuje te ambitne cele, ma szansę stać się ważnym punktem odniesienia dla metodyków, badaczy, studentów neofilologii a także przyszłych i obecnych nauczycieli, oraz przyczynić się do dalszego upowszechniania idei autonomii w uczeniu się i nauczaniu języków obcych.

W niniejszym tomie znaleźć można teksty o niezwykle zróżnicowanej tematyce, często znacznie wykraczającej poza samodzielność ucznia w procesie przyswajania języka obcego. Mamy tutaj bowiem do czynienia z bardzo różnymi uzasadnieniami teoretycznymi, metodologiami prowadzenia badań empirycznych i sposobami promowania postaw i zachowań o charakterze autonomicznym, a to wszystko w kontekście nauczania wielu języków obcych na różnych poziomach kształcenia, tak w odniesieniu do ucznia jak i nauczyciela. Choć taką różnorodność trzeba uznać za bezsprzeczny walor publikacji, ponieważ wskazuje ona jasno, że uwzględniono w niej wieloaspektowość omawianego pojęcia, unikając przy tym tak niebezpiecznych uproszczeń i nie zawsze przystających do rzeczywistości zaleceń dydaktycznych, była ona również ogromnym wyzwaniem dla Redaktora tomu.

Ostatecznie podjąłem decyzję o wyodrębnieniu ośmiu rozdziałów, które, w moim przekonaniu, odzwierciedlają główne zakresy tematyczne pojawiające się w zgłoszonych tekstach. I tak w części pierwszej, zatytułowanej *Podstawy teoretyczne*, zamieszczono artykuły, które podejmują próbę odniesienia autonomii do różnych modeli teoretycznych, koncepcji i hipotez jak również wyznaczenia jej granic w polskim kontekście edukacyjnym. W rozdziale drugim, *Autonomia a komunikacja*, znaleźć można kontrybucje, które wykazują ścisły związek autonomii ucznia z umiejętnością efektywnego uczestniczenia w interakcjach w języku obcych, podając przy tym konkretne implikacje dydaktyczne. Z kolei rozdział trzeci, zatytułowany *Autonomia w badaniach empirycznych*, zawiera artykuły prezentujące wyniki projektów badawczych, mających na celu zdiagnozowanie stopnia autonomizacji uczniów na różnych etapach edukacyjnych, określenie przydatności materiałów, narzędzi i technik, które mogą służyć promowaniu samodzielności, oraz zgłębienie zależności między autonomią a poziomem opanowania języka obcego. Z kolei następne trzy części publikacji, tj. *Techniki, materiały, narzędzia*, *Nowoczesne technologie a rozwijanie autonomii* oraz *Autonomia a rozwijanie sprawności i umiejętności*, grupują teksty, które pokazują, w jaki sposób można rozwijać autonomię w klasie szkolnej i poza nią oraz jak można powiązać ten cel z realizacją konkretnych celów edukacyjnych. Podobny wątek domi-

nuje w przedostatniej części książki, zatytułowanej *Strategie uczenia się a autonomia*, ale zasadniczy nacisk został tutaj położony na działania o charakterze strategicznym, często postrzegane jako klucz do autonomii. W końcu teksty zamieszczone w rozdziale ósmym, *Autonomia nauczyciela*, wychodzą daleko poza perspektywę uczącego się, pokazując możliwości rozwijania autonomii nauczyciela oraz istniejące w tym zakresie ograniczenia. Choć pośród 38 konytrybucji, które zostały ostatecznie przyjęte do druku można z pewnością znaleźć takie, które z powodzeniem dałoby się zamieścić w innej niż obecnie części książki, jestem przekonany, że przyjęty podział jest w pełni logiczny i uzasadniony, i ułatwi Czytelnikowi szybkie odnajdywanie interesującej go tematyki. Kolejnym zabiegiem mającym na celu zwiększenie przejrzystości i spójności tomu była decyzja, aby w obrębie kolejnych rozdziałów to nie porządek alfabetyczny ale poruszana problematyka miała decydujące znaczenie przy ustalaniu kolejności artykułów.

Chciałbym w tym miejscu podziękować wszystkim osobom, które przyczyniły się do powstania niniejszej publikacji i nadania jej obecnego kształtu. Są to w pierwszym rzędzie Autorzy, którzy udostępnili swoje teksty, a następnie podjęli wysiłek ich opracowania zgodnie z wymogami redakcyjnymi, sprawnego wprowadzania proponowanych zmian i przygotowania artykułów do druku. Ogromne podziękowania należą się również Profesorowi Janowi Majerowi za opracowanie niezwykle drobiazgowej i rzetelnej recenzji wydawniczej, ponieważ zawarte w niej sugestie i uwagi umożliwiły wyeliminowanie wielu niedoskonałości i bez wątpienia przyczyniły się do zwiększenia wartości merytorycznej zbioru. Nie sposób też nie wspomnieć o moich współpracownikach z Zakładu Filologii Angielskiej WP-A UAM w Kaliszu i Instytutu Neofilologii PWSZ w Koninie, którzy służyli mi pomocą i wsparciem w pracach redakcyjnych oraz władzom obu uczelni za zapewnienie środków na publikację tomu. W końcu chciałbym bardzo serdecznie podziękować tym wszystkim, którzy uczestniczyli w organizacji Konferencji i przez cały czas służyli mi pomocą i radą. Mam tutaj przede wszystkim na myśli jej współorganizatora, dra Marka Derenowskiego, panią mgr Magdalenę Szudkowską i panią mgr Annę Szkalską, odpowiedzialne za sprawy organizacyjne i logistyczne, wszystkich moich kolegów i koleżanki z Instytutu Neofilologii PWSZ w Koninie oraz studentów I i II roku filologii angielskiej. To dzięki ich pomocy, wsparciu i zaangażowaniu możliwe było zorganizowanie Konferencji a w efekcie publikacja niniejszego tomu.

Mirosław Pawlak